

Servicesedel eller sjukförsäkring?

Frågan om hur de offentliga och de privata tjänsterna skall samordnas lyftes till en helt ny nivå då tandvårdsreformen genomfördes. Hittills hade man helt enkelt kunnat kvittera hela frågan genom att konstatera att de offentliga subventionerna inte alls varit avsedda för alla. Det kan man inte nu längre. Nu finns det resurser att ordna tandvården för alla finländare. De fördelar sig jämnt mellan den offentliga och den privata sidan. Privatsktorns tjänster kommer alltså att behövas också i framtiden, och det är närmast fråga om att göra dem prismässigt mera överkomliga för befolkningen. Den stora skillnaden mellan de privata taxorna och de som hälsocentralerna enligt förordningen debiterar gör det inte heller möjligt för dem att erbjuda ett behärskat serviceutbud. Det finns därför i princip två sätt att utnyttja alla resurser:

- genom att köpa tjänster av privatsektorn eller genom att erbjuda servicesedlar
- Samhället kanaliserar sina subventioner både via kommunerna och genom sjukförsäkringen.

Båda de ovan nämnda möjligheterna behandlas i det betänkande som handels- och industriministeriet i oktober 2001 publicerade under rubriken ”Kvalitet och effektivitet genom konkurrens inom servicen”. Där behandlas möjligheter till och innebörd av en marknadsanpassning av den offentliga servicen. Rapporten har ett entydigt budskap: ”Konkurrens ökar produktiviteten. I en konkurrenssituation tvingas producenterna hela tiden analysera sina produktionsprocesser i en ständig strävan att hitta effektivare metoder att producera service. Kunderna ser detta i form av bättre kvalitet, lägre pris eller helt nya typer av service”. Konkurrensen har alltså ett egenvärde och borde därför alltid eftersträvas.

Rapporten förhåller sig speciellt positivt till servicesedlar. Man konstaterar att den modellen, genom att erbjuda kunderna valfrihet, har en speciellt stimulerande effekt på den offentliga servicen. Kunden behöver alltså inte nöja sig med en speciell offentlig eller privat serviceproducent, utan kan välja den som han eller hon föredrar. Alla de som den instans som beviljar sedeln har bedömt som lämpliga står till förfogande. Sedeln möjliggör därför en fungerande, ”normal” marknad.

Hur lämpar sig den typen av sedel då inom tandvården? Tillsvidare är resonemanget teoretiskt, eftersom det inte finns en enda praktisk tillämpning att utgå från inom vår sektor. Man har också framhållit att det skulle

behövas vissa lagändringar för att det skulle bli enklare att använda sedlarna. Överraskande nog har många politiker talat för servicesedlar speciellt i samband med tandvården. Ett problem är i alla fall att definiera den produkt man vill köpa. Inom dagvården är det enklare. Där är vårdagen en lättdefinierad enhet som kan beskrivas på ett entydigt sätt. Det betyder att kommunala och privata daghem kan jämföras på lika villkor. Det medför vissa svårigheter att försöka definiera den produkt inom tandvården som man vill köpa. En helt ”fri” sedel skulle i praktiken innebära en ”kommunal sjukförsäkring”. Behöver vi en sådan? Också om så vore fallet — är det realistiskt att tro att kommunal finansiering vore stabil år efter år, så som tandvården kräver? Vid en liten ekonomisk nedgång är tyvärr allt som överstiger den egna serviceproduktionen först på listan över nedskärningar.

Därför är det viktigt att HIM:s rapport också lyfter fram sjukförsäkringen som en form av servicesedel, en implicit sådan. Sjukförsäkringen kan alltså också ge upphov till de ovan nämnda positiva effekterna. Generaldirektör Jussi Huttunen, utredningsman inom det nationella hälsoprojektet, lyfter också fram sjukförsäkringen i sin rapport om hälsovårdens finansiering. Deklar av den finns publicerade i Tandläkartidningen 4/02. Huttunen föreslår att självriskandelarna inom tandvården borde förenhetligas genom att man skulle höja avgifterna på hälsocentralerna och/eller sjukförsäkringsersättningarna. Man har kritiserat systemet med de två kanalerna för att kommunerna kan minska sina egna utgifter i de fall då man kan överföra ansvaret på Folkpensionsanstalten. Utvecklingen hittills stöder inte den uppfattningen. De kommunala tandvårdstjänsterna är uppskattade, och de har utökats under tidigare år då lagstiftningen inte ens direkt har förpliktat till det.

Med denna tidning bifogas ett häfte med rubriken ”Tandläkarförbundets linjedragningar beträffande förverkligandet av munhålsvården”. Där behandlas ovan nämnda problemställningar mera ingående. Texten är fastställd av Förbundets högsta beslutande organ, fullmäktige. Avsikten är i första hand att föra fram synpunkter till stöd för lokala diskussioner om olika sätt att ordna tandvården.

MATTI PÖYRY